

EN LA CRISI DEL COVID-19
VISIBILITZEM LA PRECARIETAT AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE

Grup de treball de Violències Masclistes del CNDC

■ Introducció

El que estem vivint no és una guerra, és una crisi sanitària que està fent saltar totes les costures d'un sistema que ja feia aigües, obrint una crisi econòmica i social global que evidencia la cruesa, la insolidaritat, i la insostenibilitat de la depredació econòmica capitalista implementada per les polítiques neoliberals i els seus profunds impactes en la degradació de les condicions de vida de les majories, arreu del món.

La pandèmia del COVID-19, ha impactat en un sistema sanitari que ja estava desballestat, amb una precarització dels pressupostos en matèria de salut generada per les mesures d'austeritat, les retallades en despesa social i els procés de privatització que es van imposar com a sortida de la crisi financera del 2008 i que va donar com a resultat un dret a la salut profundament fràgil.

La crisi sanitària està fent evidents els límits d'un model econòmic, el capitalista, que de la ma del patriarcat històricament ha descarregat sobre les dones aquestes tasques de cura física i emocional de les persones i de la vida, a la vegada que els hi ha negat tot reconeixement social i valor econòmic, tant quan les desenvolupen de manera remunerada com quan les fan de manera gratuïta. Un paradigma econòmic que s'ha servit de les dones mantenint-les en l'esfera domèstica, individual i de la llar. Treballs que quan s'han mercantilitzat s'ha fet generant profundes bretxes de gènere, precaritzant els sectors professionals dedicats a la cura, extremadament feminitzats, precaritzant les condicions laborals i, en molts casos, vulnerant de manera flagrant els drets de les dones migrades i racialitzades que ocupen, dins d'aquests sectors, els llocs amb les condicions més precàries en les cadenes de cures.ⁱ

Però, la crisi sanitària ha posat en primer pla precisament el valor de les cures, és a dir de totes aquells treballs i tasques que fan possible el nostre dia a dia, la nostra salut física i emocional, la nostra capacitat de supervivència, la sostenibilitat de la vida. Ha fet evident el valor del cuidem i del cuidem-nosⁱⁱ, palesant les profundes interdependències socials i personals que ens construeixen i la importància de les cures per al propi sosteniment de tot el sistema. I en aquesta tasca les dones ens hem trobat en primera línia, com a principals cuidadores a les llars, com a treballadores i professionals sanitàries, educadores, treballadores socials, netejadores, voluntàries... àmbits de les cures no remunerats, personals i sectors professionals en els que som sempre majoritàries i que, sigui dit de pas, actualment tenen dificultats no solament de tenir el reconeixement i el valor que es mereixen sinó que, fins i tot dificultats per a disposar del material elemental (EPI's) per protegir-se davant d'aquest risc laboral.ⁱⁱⁱ

■ Denunciem

Que els impactes de la pandèmia no són iguals per a tothom. La precarització de les condicions de vida, el desigual accés als drets laborals, d'habitatge, de salut... fan que per a moltes persones la incidència de la infecció del COVID19 sigui molt més dura. I un cop més la crisi social i econòmica que està generant la pandèmia sanitària està tenint un impacte desproporcionat sobre les dones i, especialment, sobre aquelles que es troben socialment i econòmicament en situacions de més precarietat i de major vulneració de Drets. Dones que, en molts casos, no poden acollir-se a les ajudes previstes pel governs tant de la Generalitat com de l'Estat.^{iv}

Cal prendre mesures urgents i imprescindibles, tant ara davant la crisi sanitària com per a quan en comencem a sortir. És necessari tenir presents les múltiples situacions de desigualtat i precarietat en les que es troben multitud de dones que viuen l'impacte de la crisi sanitària, econòmica i social des d'un punt de partida amb profundes desigualtats, precarietat i vulneració dels seus drets:

- **Les dones estan sent les més afectades per la sobrecàrrega de treball** de cura no remunerat. Degut al confinament i el tancament d'escoles i serveis d'atenció a les persones, les tasques de cura recauen majoritàriament en les dones que^{vi}, sovint, veuen convertides les seves jornades diàries en un contínuum esgotador de feina que reproduïx la divisió sexual del treball. Es fan càrrec de la majoria de tasques de cura alhora que donen resposta a la tasca laboral mitjançant el teletreball, sense obviar la forta desigualtat en l'accés als mitjans tecnològics.
- **Les dones cap de famílies monomarentals**, que ja estaven més sobre exposades a elevats nivells de pobresa^{vii}, es troben amb serioses dificultats per mantenir feines precàries, quan les tenien, i alhora fer-se càrrec de les seves criatures, en condicions d'habitatge que sovint són d'extrema precarietat (habitacions, habitatges compartits no saludables...). Havent de triar entre l'alimentació de les seves criatures o pagar lloguers i subministraments.
- **Les dones ocupades en l'economia informal**, no reconegudes ni recollides en les estadístiques i les xifres oficials, que mantenen un fort biaix de gènere que les invisibilitza i les exclou de les mesures de suport. I de nou, com va passar en la crisi econòmica de 2008, es corre el risc de desenvolupar polítiques que posin focus social, polític i econòmic, fonamentalment en els sectors productius masculinitzats, que ara estan engrossint les xifres de l'atur.
- **Les treballadores de la llar**, que en un elevat percentatge treballen sense contracte, o en condicions de regulació laboral extremadament precària, han estat les primeres "acomiadades" per la crisi, sense cobertura d'atur per que no en tenen ni , en molts casos, possibilitats d'accés a les prestacions previstes pel Govern de l'Estat. Així està passant amb les 261.000 que no estan donades d'alta a la seguretat social i, per tant, no poden ser beneficiàries de la prestació aprovada.

- Especialment hem de cridar l'atenció en la situació de les **treballadores de la llar en règim intern**, amb contracte laboral, i també sense, que estan veient com s'allarguen les seves jornades a 24 hores diàries pel confinament, alhora que es precaritzen les seves condicions laborals i de salut. Obligades al confinament amb les famílies amb les que treballen, sense disposar de les mínimes condicions de prevenció, seguretat i salut i atenent sovint a població de risc o directament contagiada pel virus.
- **Les treballadores sexuals** han quedat fora de totes les mesures, en el límits social, amb una situació de no reconeixement i desprotecció que posa en elevat risc la seva salut i les seves condicions de vida. Vivint situacions de major exposició sanitària i risc de violència, que no s'han aturat.
- **Les dones sense llar**, que de nou desapareixen en les xifres globals, darrere d'una aproximació al sensellarisme suposadament "neutre", que les continua condemnant a la invisibilitat oferint a aquest col·lectiu solucions d'urgència que tenen un fort biaix androcèntric al no reconèixer el risc d'abús i violència sexual que pateixen en els albergs i en les sortides habitacionals d'urgència mixtes.
- **Les treballadores del sector de l'atenció domiciliaria i de la geriatría**, sectors altament feminitzats, amb sous que no arriben a 1000€ nets mensuals i amb una gran majoria de treballadores d'origen immigrant. Sectors que porten anys denunciant la precarietat laboral i, que ara, amb la crisi del COVID-19 han de realitzar la seva feina amb equips de protecció insuficients, posant en risc la seva salut.
- **Les dones migrades i racialitzades**, que es veuen abocades a treballar en l'economia informal, quan no tenen la seva situació administrativa regularitzada. Una vegada aconseguit el permís de residència i de treball realitzen treballs relacionats amb la cura de gent gran i de la llar. Cal recordar que les dones treballadores de la llar no tenen dret a l'atur, el que les col·loca en una clara situació de vulnerabilitat. Per tant, és urgent la ratificació del conveni 189 de l'OIT.^{viii}

Exigim

Un Pla de Mesures d'Emergència Social per poder fer front a la situació extrema que estem vivint, amb visió de gènere i classe, per poder atendre els col·lectius amb situació de vulnerabilitat més gran i evitar que s'incrementin les desigualtats i que siguin aquests col·lectius, de nou, els que paguin en major mesura les conseqüències de la crisi sanitària, econòmica i social. Mesures, moltes de les quals ja s'han iniciat en d'altres països, i també alguna Comunitat Autònoma^{ix}, demostrant que sí es possible, sempre i quan hagi voluntat política de fer-ho.

Aquestes mesures es concreten en:

- ◆ **Desplegar efectivament la Renda Garantida de ciutadania, aprovada pel Parlament Català**, flexibilitzant i els requeriments d'accés i ampliant el criteri d'excepcionalitat recollit en l'apartat 3 de la Llei de RGC per **facilitar l'accés immediat a totes les persones en situació de risc d'exclusió social tenint en compte que hi ha un impacte de gènere important en col·lectius com:**
 - les treballadores de l'economia informal, com les cuidadores i les treballadores de la llar, que s'han quedat sense ingressos ni cobertures,
 - les treballadores sexuals i les víctimes de trata,
 - les dones responsables de famílies monomarentals que tenen ingressos per sota el llindar de la pobresa,
 - les dones víctimes de violència masclista.

- ◆ **Habilitar ja la vigència del Reglament de desplegament de la Llei 14/2017 de Renda Garantida de Ciutadania**

- **Garantir, en el període de crisi pel COVID-19, per part dels governs amb competències una renda o prestació de mínim vital** que doni cobertura a totes les persones que pateixin una situació de precarietat prèvia o derivada de la situació de crisi pels efectes econòmics i socials de la pandèmia. Aquesta prestació haurà de ser compatible amb la Renda Garantida de Ciutadania en el cas de percepció. En tot cas una o la suma d'elles podria variar en funció de les persones membres del nucli familiar. Prestació que hauria d'evitar demores i obstacles burocràtics, assegurant una cobertura social de sortida de la crisi per als col·lectius de dones en situació de més vulnerabilitat.

- **Garantir la intervenció integral a les dones en situació de violències masclistes**, mantenint, sense retallades, tots els recursos previstos pel Pacte d'Estat contra la violència i reforçant els recursos socials de prevenció, detecció i suport a les dones exposades a situacions de violència que, en aquest context, es poden agreujar.

- **Estendre el subsidi de desocupació o una renda garantida a les persones en atur** que exhaureixin la prestació o les que no en tinguin accés en aquest temps assegurant així que les dones no passen a engrossir les bosses de pobresa i d'exclusió, **durant el temps que duri la crisi i en la post crisi.**

- **L'empadronament immediat d'urgència** de les totes les dones migrades que viuen a ciutats i pobles per tal que no quedin excloses de sistemes d'ajut, tinguin accés al sistema de salut i al sistema d'atenció social. Donant compliment a la Resolució de 30 de Gener de 2015 que en el seu article 2.3 insta als municipis a empadronar totes les veïnes i veïns.
- **La regularització Automàtica per a totes les dones estrangeres que havien iniciat el procés abans de la crisi** ^x, i les que ho puguin iniciar ara, per garantir els drets de ciutadania i l'accés als recursos i les prestacions que s'implementin com a resposta a la crisi sanitària, i facilitar el seu accés al treball regulat.
- **L'homologació automàtica urgent**, com a mesura excepcional, dels estudis realitzats per les dones migrades en els seus països d'origen; tant ara per accedir a les bosses de professionals a Hospitals, Centres de geriatria, o d'altres en plena emergència; com per accedir a una ocupació amb millors condicions una vegada superat l'estat d'alarma.
- **Una moratòria en el pagament de lloguers i subministraments** per a totes les dones que es trobin sense ingressos i/o acollides a les mesures d'Emergència Social, mentre duri la crisi sanitària, aturant qualsevol mesura de desnonament sense alternativa habitacional. La moratòria no pot significar, però, un endeutament amb les entitats financeres, sinó que quan es tracti de petits arrendadors o arrendadores ha de ser l'Estat, les diferents administracions de les comunitats Autònomes i/o els Municipis qui s'ha de fer càrrec, i quan es tracti de propietaris com els grans fons financers o els Bancs, exigir que ho assumeixin ells.
- **Garantir habitatge social immediat per a les dones soles i amb famílies monomarentals** que estan vivint en condicions de precarietat habitacional, ampliant les places d'emergència i els recursos de habitatge d'inclusió de les entitats socials.
- **Implementar recursos habitacionals d'urgència específics per a les dones sense llar** que suposin una protecció real i efectiva a les situacions de violència masclista que s'estan produint, també durant la crisi i en els recursos mixtes oberts.
- **Crear i implementar un Pla de suport a les dones treballadores per compte propi per a garantir la prestació per persones autònomes per cessament d'activitat i que sigui complementada fins el Salari Mínim Interprofessional.** Que les persones autònomes tinguin possibilitat de moratòria de pagament en casos en els que no puguin pagar els lloguers de locals. També cal que s'estudiï la possibilitat de l'exempció del pagament de la quota d'autònoms i la inclusió en la renda garantida per a totes aquelles que no puguin fer la seva feina pel covid-19.

Per Construir un futur amb equitat de gènere i justícia social. Perquè les mesures que s'implementen avui determinaran la manera com ens en sortim, amb quins valors, amb quin projecte social i econòmic i, sobretot, definirà el futur i la societat que tindrem.

És imprescindible generar respostes i estratègies globals, coordinades, participatives i amb perspectiva de gènere i des de l'enfocament en drets, que posi al centre la cura i la dignitat de les persones. Per que la resposta a aquesta crisi no pot ser només de caire conjuntural, sinó que ha de suposar un aprenentatge i avenç com a societat que ens permeti abordar els problemes de desigualtat, així com futures crisis de qualsevol tipologia que sens dubte esdevindran.

Perquè ara és el moment inajornable de:

- Planificar, amb caràcter d'urgència, la sortida de la crisi i, per tant, de totes aquelles mesures necessàries per a evitar perjudicar, més encara, els col·lectius ja més vulnerables. I fer-ho amb una mirada de gènere i interseccional^{xi}, que reconeix els múltiples factors socials i d'identitat que configuren les vulnerabilitats.
- Posar al centre de les polítiques el valor dels treballs de cura i pensar mesures per fer front a la seva desvalorització social i econòmica. L'economia feminitzada i no remunerada de la cura, que sempre ha estat un amortidor de la manca d'inversió en el sistema social, evidencia en aquest moment la seva centralitat, i aquest fet i agreuja la situació de col·lectius de dones en clara situació de vulnerabilitat.
- Visibilitzar, les dones que treballen en sectors de cura, alhora que reconèixer els treballs. Entre d'altres maneres, a través de la garantia que no queden excloses de les mesures socials previstes pels governs.
- Revisar en clau de gènere les mesures de teletreball plantejades com a excepcionals, perquè estan sobrecarregant el treball global de les dones, generant més obstacles i tornen a reproduir, novament, la divisió sexual dels treballs, la doble presència i la desigualtat en l'accés als mitjans tecnològics.^{xii}
- Planificar i es posar en marxa Polítiques actives d'ocupació i Polítiques Socials que permetin sortir de la crisi sense que hagin de pagar les conseqüències els col·lectius més febles.
- Garantir el dret a la salut per a totes les persones, sigui quina sigui la seva situació legal i administrativa. Un dret a la salut que inclou, ineludiblement, la salut sexual i els drets sexuals i reproductius de totes les dones –drets que són universals- assegurant la llibertat, la diversitat en les maneres de viure i estimar i garantint el seu lliure exercici.

ⁱ The coronavirus fallout may be worse for women than men. Here's why. <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/the-coronavirus-fallout-may-be-worse-for-women-than-men-heres-why/>

-
- ⁱⁱ I de cop, la cura. <https://aequal20.blog.gencat.cat/2020/03/23/i-de-cop-la-cura/>
- ⁱⁱⁱ Sanitaris i altres col·lectius alerten de falta de material de protecció pel coronavirus. <https://www.ccma.cat/324/sanitaris-i-altres-collectius-alerten-de-falta-de-material-de-proteccio-pel-coronavirus/noticia/2997263/>
- ^{iv} La crisis del coronavirus cerca a los trabajadores más precarios. <https://elpais.com/economia/2020-03-20/la-crisis-del-coronavirus-cerca-a-los-trabajadores-mas-precarios.html>
- ^v INE. Frecuencia semanal de las actividades de cuidados y tareas del hogar. https://www.ine.es/ss/Satellite?L=es_ES&c=INESeccion_C&cid=1259950772779&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalle¶m3=1259924822888
- ^{vi} **Coronavirus y la crisis de cuidados: cómo una enfermedad nos puso frente al espejismo de la conciliación.** https://www.eldiario.es/sociedad/Coronavirus-cuidados-enfermedad-espejismo-conciliacion_0_1004400270.html
- ^{vii} “Más solas que nunca. La pobreza infantil en familias monomarentales” Save de children. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/mas_solas_que_nunca.pdf
- ^{viii} **Convenio sobre las trabajadoras y los trabajadores domésticos, 2011 (núm. 189)** https://www.ilo.org/dyn/normlex/es/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C189
- ^{ix} **El Govern amplia la renta social a trabajadores de la economía sumergida.** <https://www.diariodemallorca.es/mallorca/2020/04/01/govern-amplia-renta-social-trabajadores/1499295.html>
- ^x Portugal regulariza a todos los inmigrantes pendientes de autorización de residencia. https://elpais.com/internacional/2020-03-28/portugal-regulariza-a-todos-los-inmigrantes-pendientes-de-autorizacion-de-residencia.html?outputType=amp&_twitter_impression=true
- ^{xi} Care work and care jobs for the future of decent work. OIT. 2018. https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_633135/lang--en/index.htm
- ^{xii} **La casa como una fábrica industrial: este es el valor económico de los cuidados.** <https://www.newtral.es/la-casa-como-una-fabrica-industrial-este-es-el-valor-economico-de-los-cuidados/20200120/>